

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

การผลิตสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย

The Community Enterprises in Nakhon Sawan Province on

Agricultural Merchandise Production Adhering to Safety Standardization

อลิษา นาควิสutti (Alisa Nakwisut)¹ สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)² นาริรัตน์ สีระสาร (Nareerut Seerasarn)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน (2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (3) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าเกษตรของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน (4) การผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐานความปลอดภัย (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย ประชากรในการศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดนครสวรรค์ การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีกำหนดโควตา และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญ จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตพืชส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อายุเฉลี่ย 46.70 ปี รายรับจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 230,266.67 บาทต่อปี ด้านการผลิตปศุสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อายุเฉลี่ย 47.85 ปี รายรับจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 146,133.33 บาทต่อปี ด้านการผลิตประมง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อายุเฉลี่ย 51.70 รายรับจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 123,000.00 บาทต่อปี และการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุเฉลี่ย 51.35 ปี รายรับจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 225,986.67 บาทต่อปี (2) ในภาพรวม ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับดี (3) ด้านการผลิตพืช มีความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมากที่สุด ด้านการผลิตปศุสัตว์ มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพสัตว์ในโรงเรือน การดูแลสวัสดิภาพของสัตว์ และการจัดการระบบน้ำมากที่สุด ด้านการผลิตประมง มีความรู้เรื่องการเลือกใช้อุปกรณ์การผลิต การจับและขนส่งสัตว์น้ำที่ถูกต้อง และการบันทึกข้อมูลมากที่สุด ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร มีความรู้เรื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปอาหาร วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหาร และการบำรุงรักษาและการทำความสะอาดสถานที่ผลิตและเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะมากที่สุด (4) การผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัยที่วิสาหกิจชุมชนปฏิบัติเป็นประจำ ด้านการผลิตพืช คือ น้ำที่ใช้ในการปลูกพืชไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต ด้านการผลิตปศุสัตว์ คือ สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชนเมือง ผู้เลี้ยงสัตว์รายอื่น แหล่งน้ำสาธารณะ แหล่งปนเปื้อนของสิ่งอันตราย ด้านการผลิตประมง คือ การขึ้นทะเบียนฟาร์มอย่างถูกต้อง และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร คือ สถานที่ตั้ง ตัวอาคารและบริเวณโดยรอบสะอาดไม่ปล่อยให้เกิดการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่งปฏิกูลอันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงรวมทั้งเชื้อโรค (5) ปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน ด้านการผลิตพืช พบว่า มีปัญหาในระดับมากในเรื่อง แรงงานและอุปกรณ์เครื่องจักรกลมีราคาแพง ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่า มีปัญหาในระดับมาก คือ อุปกรณ์และเครื่องจักรกลมีราคาแพง ส่วนด้านผลิตสัตว์และการประมงมีปัญหาในระดับปานกลางและน้อย

คำสำคัญ การผลิตสินค้า วิสาหกิจชุมชน มาตรฐานความปลอดภัย จังหวัดนครสวรรค์¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ann_alisa14@hotmail.com² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nareerut.see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic socio-economic status of members of community enterprises, (2) the operations of community enterprises, (3) knowledge of community enterprise members in safety standardization of agricultural merchandise production, (4) The production of agricultural merchandise adhering to safety standardization, and (5) problems and suggestions regarding the extension and the product development of community enterprise to meet the safety standardization. The population included all community enterprises in Nakhon Sawan Province, the samples were selected by Quota sampling and Accidental sampling for 200 community enterprise members. Data were collected by using a structural interviewed questionnaire and analyzed by frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. The results showed that (1) crop production: most of community enterprise members were female with the average of 46.70 years and completed lower secondary education; the average income was 230,266.67 Baht/year. Livestock production: most of the members were male with the average age of 47.85 years old and finished primary education; the average income was 146,133.33 Baht/year. Fishery production: most of them were female with the average age of 51.70 years old and completed primary school; the average income of 123,000.00 Baht/year. Furthermore, food processing and products, most of them were female with the average age of 51.35 years old and completed a bachelor degree; the average income of 225,986.67 Baht/year (2) In the overall, most of the community enterprises had operated Count unit good. (3) In crop production: the members had knowledge about harvesting and post-harvesting at the most level; livestock production: they had the highest knowledge level in animal ban care, animal welfare, and water management; fishery production: they had the highest level of knowledge in the selection of production factors, the catch and transportation of aquatic animal in a corrected way, and the record keeping; for food processing and products: they had the highest level of knowledge in equipments used in food processing, ingredients in food production, and the maintenance and cleaning of production facilities and machine in a hygienic way. (4) The consistency in producing the merchandises of community enterprises according to the safety standardization, for crop production: water used in growing the crop did not cause a dangerous contamination to the products; livestock production, the location was far from community center, other livestock farmers, public water source, and contaminated resource of dangerous goods; fishery production: farms were correctly registered; and food production: the location, facilities, and surrounding areas were cleaned and without any waste or unused materials to prevent animals and insects which could cause germs. (5) Problems in the extension and product development of community enterprises were the difficulties to meet the standardization; it was found that, crop production: the high level problem were an expensive labor and machines. for the food processing and products, the problems at a high level was an expensive equipment and machine.

Keywords: Merchandise production, Community enterprise, Safety standardization, Nakhon Sawan Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 80,033 แห่ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559) จากข้อมูลการประเมินศักยภาพ พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ โดยการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ จนสามารถกำหนดเป็นแนวทางพัฒนาการวิสาหกิจชุมชน

จังหวัดนครสวรรค์ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การเน้นให้เกิดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน โดยผ่านกลไกของคณะกรรมการและอนุกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในทุกระดับ ให้สามารถยกระดับการพัฒนาขึ้นตามลำดับสู่ความเป็น smart group การยกระดับขีดความสามารถวิสาหกิจชุมชนในการแข่งขันเชิงการค้าเชื่อมโยงสู่พัฒนาสินค้าและบริการให้มีความเป็น smart product รวมทั้งการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนดีเด่นเพื่อเป็นการค้นหาวิสาหกิจชุมชนที่สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนา และกระตุ้นให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในลักษณะบูรณาการในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

จากผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ ปี 2548 เป็นต้นมา พบว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาที่สำคัญในเรื่องการผลิตสินค้าเกษตร เช่น การควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ในการผลิตแต่ละครั้ง คุณภาพสินค้าไม่คงที่ การควบคุมจำนวนและปริมาณการผลิตทำได้ยาก บางชนิดเป็นผลผลิตเกษตรทำให้เน่าเสีย แหล่งจำหน่ายสินค้ามีจำกัด และการบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสม การศึกษาการผลิตสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ จะทำให้ได้ข้อมูลเพื่อไปส่งเสริมให้การผลิตสินค้ามีมาตรฐานความปลอดภัย ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าเกษตร
4. เพื่อศึกษาการผลิตสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย

ปลอดภัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีการผลิตหรือแปรรูปสินค้าเกษตร ทั้งหมด 15 อำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 425 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างสุ่มมากลุ่มละ 1 คน จากกิจการ 4 ประเภท ได้แก่ การผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ การผลิตประมง และการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร สุ่มตัวอย่างโดยวิธีกำหนดโควตา และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญ จำนวน 200 คน เลือกจากการประเมินระดับดีประเภทละ 30 คน ในระดับปานกลางประเภทละ 30 คน รวมเป็น 180 คน ยกเว้นการผลิตประมงมีจำนวนน้อยมาก จึงเลือกมาทั้งหมดที่จดทะเบียน แยกเป็นการประเมินระดับดี 13 คน การประเมินระดับปานกลาง 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าเกษตร การผลิตสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลและสภาพพื้นฐานทางสังคม

ประเภทกิจการวิสาหกิจชุมชน	การผลิตพืช	การผลิตปศุสัตว์	การผลิตประมง	การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร
ลักษณะส่วนบุคคลและสภาพพื้นฐานทางสังคม (ร้อยละ)				
เพศ	หญิง 56.70	ชาย 51.70	หญิง 55.00	หญิง 78.30
อายุ	46.70	47.85	51.70	51.35
สถานภาพสมรส	36.70	36.70	35.00	30.00
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	ไม่ได้รับการศึกษา/ ประถมศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา/ ประถมศึกษา	ปริญญาตรี
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	4.03	3.98	3.50	3.55
การประกอบอาชีพทำนา	80.00	53.30	80.00	80.00
การเป็นสมาชิกกลุ่มและสถาบันเกษตรกร	80.00	53.30	80.00	26.70
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	88.30	76.70	100.00	95.00
ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	4.43	2.67	6.75	7.13

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ประเภทกิจการวิสาหกิจชุมชน	การผลิตพืช	การผลิตปศุสัตว์	การผลิตประมง	การแปรรูปและ ผลิตภัณฑ์อาหาร
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)				
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	3.05	2.51	2.70	2.87
รายได้ของครัวเรือนภาค การเกษตร	292,800.00	287,433.33	253,350.00	232,825.00
รายได้ของครัวเรือนนอกภาค การเกษตร	133,662.50	38,863.33	40,100.00	94,790.00
ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)				
รายจ่ายของครัวเรือนภาค การเกษตร	138,711.00	96,303.33	150,200.00	94,490.00
หนี้สิน เงินกู้ในระบบ	147,166.68	140,916.67	320,000.00	258,200.00
หนี้สิน เงินกู้นอกระบบ	18,833.33	18,333.50	-	15,833.33
เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน	25.30	20.90	22.15	20.53

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.1 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ด้านการผลิตพืช การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 48.30 เกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม เงินทุนส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.00 ระดมทุนจากสมาชิก ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยการแปรรูป ส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.30 จำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยการขายปลีก ด้านการผลิตปศุสัตว์ การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 86.70 เกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม เงินทุนส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 ระดมทุนจากสมาชิก ส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.30 ไม่มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 50.00 จำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยการขายปลีก ด้านการผลิตประมง การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 80.00 เกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม เงินทุนส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.00 ระดมทุนจากสมาชิก ร้อยละ 55.00 ไม่มีการเพิ่มมูลค่าสินค้า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 จำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยการขายตรง ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 71.70 เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานของรัฐ เงินทุนส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.00 ระดมทุนจากสมาชิก ส่วนใหญ่ร้อยละ 75.00 มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยการแปรรูป ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.70 จำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยการขายปลีก

2.2 ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานในประเด็นการบริหารองค์กร แยกเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม การกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรม การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ การเปิดเผยข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ การบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

อย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง คณะกรรมการและสมาชิก การนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง และการจัดสรรรายได้/ผลประโยชน์ ระหว่างสมาชิก ในภาพรวมดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 92.69 ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 88.33 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 81.92 และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 90.51 และในประเด็นความรับผิดชอบต่อของวิสาหกิจต่อชุมชน ดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 87.50 ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 76.67 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 96.25 และด้านการ แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 70.00

2.3 การวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนงาน ประเด็นย่อย ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอก ชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน กรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ การกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร การถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้ การควบคุมแผนและปรับแผนปฏิบัติการ และการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน ในภาพรวมดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 89.70 ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 89.70 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 73.48 และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 84.55

2.4 การบริหารการตลาดของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารการตลาด ประเด็นย่อย ได้แก่ การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย และการ ติดตามข้อมูลความต้องการของตลาด ในภาพรวมดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 90.56 ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 48.33 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 80.00 และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 76.67

2.5 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ประเด็นย่อย ได้แก่ การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาความรู้ใหม่ การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การนำความรู้ใหม่มา ผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบการ สื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก และการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก ในภาพรวม ดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 92.00 ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 83.17 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 81.50 และด้านการ แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 85.83

2.6 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารสมาชิก ประเด็นย่อย ได้แก่ การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก การพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ การพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม การสร้างขวัญ/กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก การสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก และการแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบเพื่อนำไปปรับปรุง ในภาพรวมดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 91.90 ด้านการ ผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 80.95 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 80.00 และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร 90.71

2.7 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการ จัดการสินค้าและบริการ ประเด็นย่อย ได้แก่ การดำเนินการหลายกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน การเชื่อมโยงภายในวิสาหกิจ ชุมชนให้เกื้อกูลกัน การเชื่อมโยง/เกื้อกูลกับวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ เพื่อให้ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้า/

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

บริการ การกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน การควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันความผิดพลาด และการวางแผนทางในการปรับปรุงพัฒนาสินค้า/บริการ ในภาพรวมดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 62.78 ด้านการผลิต ปศุสัตว์ ร้อยละ 57.22 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 58.33 และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 89.44

2.8 ผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิผลตามภารกิจ ประเด็นย่อย ได้แก่ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกและพึ่งตนเองได้ ในภาพรวมดังนี้ ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 96.11 ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 85.56 ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 100.00 และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในภาพรวม ร้อยละ 96.11

3. ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าเกษตร

3.1 ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) พบว่า ร้อยละ 95.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต ร้อยละ 98.30 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้การเลือกพื้นที่ปลูกพืช ร้อยละ 98.30 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ร้อยละ 83.30 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการการปลูกพืช สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 68.30 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องควรทำอย่างไรเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ร้อยละ 86.70 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องสุขลักษณะของผู้ปฏิบัติงาน และร้อยละ 95.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการบันทึกข้อมูล

3.2 ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับปศุสัตว์ (GAP ปศุสัตว์) พบว่า ร้อยละ 76.70 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่ององค์ประกอบของฟาร์มที่เหมาะสม ร้อยละ 76.70 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการฟาร์ม สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพสัตว์ในโรงเรือน, สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพของสัตว์ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการจัดการระบบน้ำ และร้อยละ 95.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

3.3 ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับประมง (GAP การผลิตสัตว์น้ำ) พบว่า ร้อยละ 90.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องสถานที่ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ร้อยละ 95.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการฟาร์มที่ดีในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการใช้ปัจจัยการผลิต ร้อยละ 75.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องดูแลสุขภาพสัตว์น้ำ ร้อยละ 95.00 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการสุขอนามัยฟาร์มที่ดี สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการจัดเก็บและขนส่งสัตว์น้ำที่ถูกต้อง และสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการบันทึกข้อมูล

3.4 ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติที่ดีในการแปรรูปสินค้าเกษตร (Primary GMP ผลิตภัณฑ์อาหาร) พบว่า ร้อยละ 88.30 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องสถานที่ตั้งและอาคารแปรรูปอาหารที่ดี สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปอาหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหาร ร้อยละ 98.30 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องการจัดการสุขาภิบาลภายในสถานที่ผลิตเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีความรู้เรื่องการรักษาและการทำความสะอาดสถานที่ผลิตและเครื่องจักร อุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะ และร้อยละ 75.00 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เรื่องบุคลากรและสุขลักษณะผู้ปฏิบัติงานในการแปรรูปผลผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

4. การผลิตสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชนตามมาตรฐานความปลอดภัย

ตารางที่ 3 การปฏิบัติในการปลูกพืชของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับมาตรฐานความปลอดภัย
ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) ที่มีการปฏิบัติเป็นประจำ ดังนี้

การปฏิบัติในการปลูกพืชของวิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ
มีการเลือกเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้	88.30
ใช้น้ำในการปลูกพืชไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต	73.30
มีการเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุที่เหมาะสม คัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก	70.00
มีการควบคุมโรค แมลง ศัตรูพืชในการเพาะปลูก	63.30
มีการเลือกใช้อุปกรณ์และวิธีพ่นยาที่ถูกต้อง ไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่าสองชนิดผสมกันมี การเก็บรักษาสารเคมีที่ถูกต้อง	63.30
มีการติดรหัสเครื่องหมายบนผลิตภัณฑ์เพื่อแสดงแหล่งผลิต วันเก็บเกี่ยว หากพบปัญหาผลิตผลไม่ ปลอดภัยสามารถที่จะเรียกคืนสินค้าได้ และสามารถสืบหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไข	56.70
มีการตรวจสอบเครื่องมืออย่างสม่ำเสมอ ทำความสะอาดเครื่องมือทุกครั้งหลังเสร็จงาน	55.00
มีการปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต	53.30
ไม่วางผลิตผลบนพื้นดิน แยกภาชนะบรรจุ ดูแลอุปกรณ์และภาชนะบรรจุเป็นสัดส่วน ป้องกันสัตว์เลื้อย ไม่ให้อยู่บริเวณปฏิบัติงาน	46.70
มีการจดข้อมูลประจำแปลง เช่น พันธุ์ สารเคมี ปุ๋ย	45.00
มีการบันทึกการปลูกพืชทุกขั้นตอน รวมทั้งการใช้ปัจจัยการผลิต	40.00
มีการเก็บตัวอย่างอย่างน้อย 1 ครั้ง ในช่วงเริ่มจัดระบบการผลิตเพื่อตรวจวิเคราะห์สิ่งที่เป็นอันตราย	26.70
ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	25.00
มีการจัดทำประวัติการใช้ดินย้อนหลัง 2 ปี	21.70
มีการส่งตรวจตัวอย่างดินวิเคราะห์สิ่งที่เป็นอันตรายอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิต	21.70

การปฏิบัติในการปลูกพืชของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ มีการเลือกเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้ ใช้น้ำในการปลูกพืชไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต มีการเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุที่เหมาะสม คัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก (ร้อยละ 88.30, 73.30 และ 70.00 ตามลำดับ) ประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อย คือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีการจัดทำประวัติการใช้ดินย้อนหลัง 2 ปี มีการส่งตรวจตัวอย่างดินวิเคราะห์สิ่งที่เป็นอันตรายอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิต (ร้อยละ 25.00, 21.70 และ 21.70 ตามลำดับ)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 4 การปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์ของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับมาตรฐานความปลอดภัย
ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับปศุสัตว์ (GAP ปศุสัตว์) ที่มีการปฏิบัติเป็นประจำ ดังนี้

การปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์ของวิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ
มีจำนวนโรงเรือนและขนาดที่เพียงพอกับจำนวนสัตว์	83.30
มีโรงเรือนมีโครงสร้างที่แข็งแรง ภายในโรงเรือนมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุณหภูมิที่เหมาะสม	83.30
มีสถานที่เก็บอาหารแยกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้ดีไม่อับชื้น มีการจัดการไม่ให้สัตว์พาหะนำโรคเข้าไปได้	83.30
มีการบันทึกข้อมูลการรักษาโรค และดูแลสุขภาพ	83.30
มีการจัดวางผังฟาร์มที่ดี	81.70
มีการจัดการระบบน้ำที่ดี น้ำสะอาด ถูกสุขลักษณะ	81.70
มีพื้นโรงเรือนทำด้วยวัสดุที่เหมาะสม แห้ง สะอาด เพื่อป้องกันการลื่นของสัตว์	78.30
มีการจัดการสัตว์ป่วย มีการแยกเพื่อรักษา	76.70
มีการตรวจสอบคุณภาพอาหารที่ใช้อย่างสม่ำเสมอ ฤๅ กระสอบ ที่ใส่อาหารแห้ง สะอาด	73.30
มีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสัดส่วน สะดวกในการปฏิบัติงาน และมีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอ	71.70
มีการเก็บอาหารสัตว์ไว้ในโรงเรือนที่สะอาด มีการระบายอากาศได้ดี	68.30
มีบุคลากรภายในฟาร์มมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดการฟาร์ม การปฏิบัติกรเลี้ยง การจัดการอาหาร การสุขาภิบาลฟาร์ม	68.30
มีสถานที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชนเมือง ผู้เลี้ยงสัตว์รายอื่น แหล่งน้ำสาธารณะ แหล่งปนเปื้อนของสิ่งอันตราย	56.70
มีการคัดสัตว์ที่มีลักษณะไม่ดี พิการ หรือไม่สมบูรณ์ออกจากฝูง	55.00
มีการคัดเลือกและจัดฝูงสัตว์ตามขนาด อายุและเพศ	45.00
มีการตรวจโรคสัตว์ที่อาจติดต้อจากสัตว์สู่คนเป็นประจำ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	35.00
มีอ่างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกโรงเรือน	23.30
มีการทำบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติ หมายเลขประจำตัวสัตว์	23.30
มีการบำบัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล ก่อนทิ้งออกสู่ภายนอก	16.70
มีการจัดการซากสัตว์อยู่ในการควบคุมของสัตวแพทย์	10.00

การปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ มีจำนวนโรงเรือนและขนาดที่เพียงพอกับจำนวนสัตว์ มีโรงเรือนมีโครงสร้างที่แข็งแรง ภายในโรงเรือนมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุณหภูมิที่เหมาะสม มีสถานที่เก็บอาหารแยกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้ดีไม่อับชื้น มีการจัดการไม่ให้สัตว์พาหะนำโรคเข้าไปได้ (ร้อยละ 83.30,

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

83.30 และ 83.30 ตามลำดับ) ประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อย คือ มีการทำบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติ หมายเลขประจำตัวสัตว์ มีการบำบัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล ก่อนทิ้งออกสู่ภายนอก มีการจัดการซากสัตว์อยู่ในการควบคุมของสัตวแพทย์ (ร้อยละ 23.30, 16.70 และ 10.00 ตามลำดับ)

ตารางที่ 5 การปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์น้ำของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับมาตรฐานความปลอดภัย ในการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีสำหรับประมง (GAP การผลิตสัตว์น้ำ) ที่มีการปฏิบัติเป็นประจำ ดังนี้

การปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์น้ำของวิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ
มีบ่อเลี้ยงหรือกระชังใช้แหล่งน้ำที่สะอาด มีระบบถ่ายเทน้ำดี	60.00
เมื่อสัตว์น้ำมีอาการผิดปกติ มีการเปลี่ยนถ่ายน้ำเพิ่มอากาศ ก่อนใช้ยาและสารเคมี	50.00
ไม่ใช้ยาและสารเคมีต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ	50.00
มีการนำน้ำทิ้งจากบ่อเลี้ยงไปตรวจคุณภาพเป็นประจำและสม่ำเสมอ	45.00
ปัจจัยการผลิตปลอดจากการปนเปื้อนของยาและสารต้องห้าม	45.00
มีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น อาหาร อาหารเสริม วิตามิน ฯลฯ ที่ขึ้นทะเบียนกับทางราชการ (ในกรณีที่กำหนดให้ปัจจัยการผลิตนั้นต้องขึ้นทะเบียน) และไม่หมดอายุ	45.00
มีการจัดอุปกรณ์ เครื่องมือ รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่างๆ ในบริเวณฟาร์มให้เป็นระเบียบ สะอาด ถูกสุขลักษณะ	45.00
มีถังขยะมีฝาปิดที่มิดชิด เพื่อป้องกันแมลงวัน หนู แมลงสาบ และการรั่วซึมของสัตว์เลี้ยง	45.00
ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในบริเวณกระชังเลี้ยงสัตว์น้ำ ควรนำไปทิ้ง/ทำลายอย่างถูกต้อง	45.00
มีการทำความสะอาดกระชัง อุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ต่างๆ ให้สะอาด และเป็นระเบียบอยู่เสมอ	45.00
หยุดใช้ยาก่อนจับสัตว์น้ำอย่างน้อย 1 เดือน	45.00
มีการบันทึก การจัดการเลี้ยง การให้อาหาร การตรวจสุขภาพ การใช้ยาและสารเคมีอย่างสม่ำเสมอและบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน	45.00
มีแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งและแผนผังฟาร์มเลี้ยง	40.00
มีการวางแผนการจับสัตว์น้ำตามความต้องการของตลาด และมีก้ากับการจำหน่ายสัตว์น้ำและลูกพันธุ์สัตว์น้ำ	40.00
มีการขึ้นทะเบียนฟาร์มอย่างถูกต้อง	35.00
มีการเดินทางคมนาคมเข้า-ออกสะดวก สถานที่เพาะเลี้ยง มีไฟฟ้า สาธารณูปโภคพื้นฐาน	35.00
มีการจัดเก็บปัจจัยการผลิตถูกสุขลักษณะ สถานที่เก็บแห้ง สะอาด ปราศจากสัตว์นำโรค	35.00
เมื่อสัตว์น้ำป่วยหรือมีการระบาดของโรค แจ้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการกำจัดซาก	35.00
มีการจัดการระบบน้ำทิ้งที่เหมาะสม น้ำทิ้งจากบ้านเรือนแยกจากระบบการเลี้ยง	35.00
มีห้องสุขาแยกเป็นสัดส่วน ห่างจากบ่อเลี้ยง	35.00

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

การปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์น้ำของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ มีบ่อเลี้ยงหรือกระชังใช้แหล่งน้ำที่สะอาด มีระบบถ่ายเทน้ำดี เมื่อสัตว์น้ำมีอาการผิดปกติ มีการเปลี่ยนถ่ายน้ำเพิ่มอากาศ ก่อนใช้ยาและสารเคมี ไม่ใช่ยาและสารเคมีต้องห้ามตามประกาศของทางราชการ (ร้อยละ 60.00, 50.00 และ 50.00 ตามลำดับ) ประเด็นที่มีการปฏิบัติ น้อย คือ เมื่อสัตว์น้ำป่วยหรือมีอาการระบาดของโรค แจ้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการกำจัดซาก มีการจัดการระบบน้ำทิ้งที่เหมาะสม น้ำทิ้งจากบ้านเรือนแยกจากระบบการเลี้ยง มีห้องสุขาแยกเป็นสัดส่วน ห่างจากบ่อเลี้ยง (ร้อยละ 35.00, 35.00 และ 35.00 ตามลำดับ)

ตารางที่ 6 การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกับมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติที่ดีในการแปรรูปสินค้าเกษตร (Primary GMP ผลิตภัณฑ์อาหาร) ที่มีการปฏิบัติเป็นประจำ ดังนี้

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารของวิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ
ใช้น้ำแข็งในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร สะอาด มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข	95.00
มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสม	93.30
จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิด จำนวนที่เพียงพอและมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม	86.70
มีการดำเนินการระหว่างการผลิตอาหาร มีการดำเนินการขนย้ายวัตถุดิบ ส่วนผสม ภาชนะบรรจุ และบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่ไม่เกิดการปนเปื้อน	85.00
ใช้น้ำในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหารเป็นน้ำที่สะอาด บริโภคได้มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข	85.00
ใช้เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้	85.00
มีการเก็บรักษาสารเคมี ทำความสะอาดหรือสารเคมี อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขลักษณะ แยกเป็นสัดส่วนปลอดภัยและมีป้ายแสดงชื่อ	85.00
มีสถานที่ตั้ง ตัวอาคารและบริเวณโดยรอบสะอาดไม่ปล่อยให้เกิดการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่งปฏิกูล อันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงรวมทั้งเชื้อโรค	83.30
มีวัตถุดิบและส่วนผสมในการผลิตอาหาร มีการคัดเลือกให้อยู่ในสภาพที่สะอาด มีคุณภาพดีเหมาะสมสำหรับการผลิตอาหารสำหรับบริโภค	83.30
อยู่ห่างจากบริเวณหรือสถานที่ที่มีฝุ่นมากผิดปกติไม่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่น่ารังเกียจ	81.70
มีบริเวณพื้นที่ตั้งตัวอาคารไม่มีน้ำขังและ สกปรก และมีท่อระบายน้ำเพื่อให้ไหลลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ	81.70
มีการจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมในอาคารหรือบริเวณผลิตให้มีความเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ	81.70

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารของวิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ
มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้เหมาะสมและคำนึงถึงการปนเปื้อนที่อาจจะเกิดขึ้น	81.70
มีภาชนะหรืออุปกรณ์ในการผลิตที่สัมผัสกับอาหารต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำปฏิกิริยากับอาหาร	81.70
ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณผลิตไม่เป็นโรคติดต่อหรือโรคนำรังเกียจตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง หรือมีบาดแผลอันอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนของผลิตภัณฑ์	81.70
มีวิธีการจัดการระบายน้ำทิ้งและสิ่งโสโครกอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม	80.00
มีการผลิต การเก็บรักษา ขนย้าย และขนส่งผลิตภัณฑ์อาหาร ต้องป้องกันการปนเปื้อนและป้องกันการเสื่อมสลายของอาหารและภาชนะบรรจุด้วย	75.00
มีตัวอาคารสถานที่ผลิต ต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพที่สะอาดถูกสุขลักษณะอย่างสม่ำเสมอ	75.00
น้ำที่ใช้ภายในสถานที่ผลิต เป็นน้ำสะอาดและจัดให้มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำตามที่ทำเป็น	73.30
จัดให้มีห้องส้วม และต้องถูกสุขลักษณะ มีอุปกรณ์ในการล้างมืออย่างครบถ้วนใช้งานได้ สะอาด และแยกต่างหากจากบริเวณผลิต หรือไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง	73.30
ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในขณะที่ยังดำเนินการผลิตและมีการสัมผัสโดยตรงกับอาหาร หรือส่วนผสมของอาหาร สวมเสื้อผ้าที่สะอาดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน	73.30
จัดให้มีอ่างล้างมือในบริเวณผลิตให้เพียงพอ ใช้งานได้สะอาด และมีอุปกรณ์ล้างมืออย่างครบถ้วน	68.30
แสดงคำเตือน ห้ามหรือป้องกันมิให้บุคคลใดแสดงพฤติกรรมอันน่ารังเกียจในการผลิตอาหาร เช่น สูบบุหรี่ บ้วนน้ำลาย	41.70
มีมาตรการในการจัดการรองเท้าที่ใช้ในการผลิตที่เหมาะสม	35.00
ไม่สวมเครื่องประดับต่างๆ ขณะปฏิบัติงาน และดูแลสุขอนามัยของมือและเล็บให้สะอาดอยู่เสมอ	35.00
ประสิทธิภาพเหมาะสม	
ดูแลรักษามือและเล็บให้สะอาดและล้างมือให้สะอาดทุกครั้งทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและหลังการปนเปื้อน	35.00

การปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ใช้น้ำแข็งในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหาร สะอาด มีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่เหมาะสม จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่มีฝาปิด จำนวนที่เพียงพอและมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม (ร้อยละ 95.00, 93.30 และ 86.70 ตามลำดับ)

ประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อย คือ มีมาตรการในการจัดการรองเท้าที่ใช้ในการผลิตที่เหมาะสม ไม่สวมเครื่องประดับต่างๆ ขณะปฏิบัติงาน และดูแลสุขอนามัยของมือและเล็บให้สะอาดอยู่เสมอประสิทธิภาพเหมาะสม ดูแลรักษามือและเล็บให้สะอาดและล้างมือให้สะอาดทุกครั้งทั้งก่อนเริ่มปฏิบัติงานและหลังการปนเปื้อน (ร้อยละ 35.00, 35.00 และ 35.00 ตามลำดับ)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8
The 8th STOU National Research Conference

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย

5.1 ปัญหาในการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน

1) ด้านการผลิตพืช พบว่า มีประเด็นปัญหาในระดับมาก ดังนี้ แรงงานมีราคาแพง และอุปกรณ์เครื่องจักรกลมีราคาแพง ตามลำดับ

2) ด้านการผลิตปศุสัตว์ พบว่า มีประเด็นปัญหาในระดับน้อย ดังนี้ การขาดระบบป้องกันโรคสัตว์ การเขียนหนังสือไม่เป็น/ไม่คล่อง การไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล และการไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลในประเด็นอื่นไม่มีปัญหา

3) ด้านการผลิตประมง พบว่า มีประเด็นปัญหาในระดับปานกลาง ดังนี้ การมีแหล่งน้ำไม่เพียงพอ และไม่สามารถควบคุมได้ สถานที่อยู่บริเวณที่มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน การบริหารจัดการดูแลไม่ทั่วถึง การขาดความรู้เรื่องการใช้ยาสำหรับสัตว์น้ำ การขาดความรู้ในการดูแลสัตว์น้ำเมื่อป่วย การขาดความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำ การที่มีลูกสัตว์น้ำราคาแพง การขาดความรู้เรื่องการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำใช้เอง การขาดแคลนแรงงานในการปฏิบัติงาน แรงงานมีราคาแพง ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติอุปกรณ์ เครื่องจักรกล มีราคาแพง การขาดความรู้เรื่องการกำจัดของเสียที่เกิดจาก การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ผลผลิตสัตว์น้ำราคาต่ำ โรคระบาดทำลายสัตว์น้ำ การขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บผลผลิตสัตว์น้ำ การขาดความรู้ในการรักษาผลผลิตสัตว์น้ำระหว่างรอการขนส่ง การเขียนหนังสือไม่เป็น/ไม่คล่อง และการไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล ตามลำดับ

4) ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่า มีประเด็นปัญหาในระดับมาก ดังนี้ อุปกรณ์เครื่องจักรกลมีราคาแพง ประเด็นปัญหาในระดับปานกลาง ดังนี้ การขาดทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ สินค้าราคาตกต่ำ การเขียนหนังสือไม่เป็น/ไม่คล่อง

5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าตามมาตรฐานความปลอดภัย

1) ด้านการผลิตพืช พบว่า มีประเด็นข้อเสนอแนะในระดับมาก ดังนี้ ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง ควรมีการอบรมการผลิตสารอินทรีย์เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมี หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูก ควรจัดอบรมการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

2) ด้านการผลิตปศุสัตว์ พบว่า มีประเด็นข้อเสนอแนะในระดับมาก ดังนี้ ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูก ควรจัดอบรมการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

3) ด้านการผลิตประมง พบว่า มีประเด็นข้อเสนอแนะในระดับมาก ดังนี้ ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้การดูแลสัตว์น้ำป่วยเบื้องต้น และหน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูก ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

4) **ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร** พบว่า มีประเด็นข้อเสนอแนะในระดับมาก ดังนี้ ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูก และควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.1 ลักษณะส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 78.30 เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับ ปิยะนุช กลิ่นคล้าย (2552: 52) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 58.1 เป็นเพศหญิง ธัญญ์วี ธนศิริพลภัทร์ (2555: 46) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สิริญา ภูมิภู (2550: 30) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และสิทธิชัย หมั่นมี (2551: 45) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการแบบมีส่วนร่วมกับการจัดการองค์ความรู้ ด้านการจัดการ และศึกษาความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการแบบมีส่วนร่วมกับการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่านักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเพศหญิงโดยเป็นผู้มีบทบาทในเรื่องของการแปรรูปที่พัฒนาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมาเป็นวิสาหกิจชุมชน

1.2 การประกอบอาชีพของครัวเรือน พบว่า ทั้งด้านการผลิตพืช ด้านการผลิตปศุสัตว์ ด้านการผลิตประมง และด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา สอดคล้องกับบุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555: 35) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าร้อยละ 90.5 ประกอบอาชีพทำการเกษตร พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ในจังหวัดนครสวรรค์เหมาะสมในการทำนา อาชีพหลักคือการทำนาจึงอาจไม่มีเวลาปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกิจกรรมอื่นๆที่ได้เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.3 สถานภาพภายในกลุ่ม พบว่า ด้านการผลิตพืช ร้อยละ 75.00 เป็นประธาน รองลงมา 20.00 เป็นสมาชิก 3.30 เป็นรองประธาน และร้อยละ 1.70 เป็นประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ด้านการผลิตปศุสัตว์ ร้อยละ 38.30 เป็นสมาชิก รองลงมา 30.00 เป็นประธาน ร้อยละ 20.00 เป็นรองประธาน และร้อยละ 11.70 เป็นประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ด้านการผลิตประมง ร้อยละ 45.00 เป็นประธาน รองลงมา ร้อยละ 30.00 เป็นสมาชิก ร้อยละ 15.00 เป็นประชาสัมพันธ์ และร้อยละ 10.00 เป็นรองประธาน ตามลำดับ ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 63.3 เป็นประธาน รองลงมา ร้อยละ 26.70 เป็นสมาชิก และร้อยละ 10.00 เป็นประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับ เพ็ญใจ น้อยดี (2553: 76) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจากวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน มีตำแหน่งในการบริหารกิจการ ร้อยละ 71.7 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจากวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า มีตำแหน่งในการบริหารกิจการ ร้อยละ 56.2 เป็นสมาชิก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference

วิสาหกิจชุมชน แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลด้านต่างๆของกลุ่ม ซึ่งสามารถนำความรู้ไปพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐานความปลอดภัยของกลุ่มต่อไป

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิตปศุสัตว์ และด้านการผลิตประมง เกิดจากการต้องแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม สอดคล้องกับ รังสรรค์ พยัคฆ์พัฒนกุล (2554: 77-96) พบว่า สาเหตุการก่อตั้งกลุ่มส่วนใหญ่เกิดจากการต้องการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม ในประเด็น มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม ซึ่งการรวมกลุ่มของเกษตรกรนับเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรและเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน เพราะการรวมตัวกันจะเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง และสามารถร่วมกันพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรให้มีมาตรฐาน เป็นการประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภคในเรื่องของความปลอดภัย

3. ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าเกษตร

3.1 ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่โดยตอบถูกเรื่อง แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตต้องเป็นน้ำที่ได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุดิบและจุลินทรีย์ การเลือกพื้นที่ปลูกพืชเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยมีโรคระบาดของศัตรูพืชหรือไม่มีการใช้สารเคมีอย่างรุนแรงมาก่อน การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องหยุดใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรก่อนการเก็บเกี่ยวตามช่วงเวลาที่เหมาะสมไว้ในฉลากกำกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรแต่ละชนิด การจัดการการปลูกพืชต้องให้ปุ๋ยให้เหมาะสมต่อพืชที่ปลูกในอัตราส่วนบนคำแนะนำในฉลาก การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่อาจทำให้ผลผลิตสูญเสียคุณภาพ ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้สัมผัสกับผลผลิตโดยตรงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และได้รับการอบรมในด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูลต้องบันทึกแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิตทุกชนิดและการปฏิบัติทุกขั้นตอน สอดคล้องกับ ธงชัย เสาเสมา (2554: 85) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีความต้องการพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย เพื่อสุขภาพตนเอง ผลผลิตที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และรักษาระบบนิเวศ

3.2 ความรู้เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติที่ดีในการแปรรูปสินค้าเกษตร (Primary GMP ผลิตภัณฑ์อาหาร) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ตอบถูกในเรื่อง 1) สถานที่ตั้งตัวอาคารและบริเวณโดยรอบสะอาด ไม่ปล่อยให้มีการสะสมสิ่งที่ไม่ใช่แล้ว หรือสิ่งปฏิกูลอันอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลง รวมทั้งเชื้อโรคต่างๆ ขึ้นได้ 2) โต๊ะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตในส่วนที่สัมผัสกับอาหาร ต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่เกิดสนิม ทำความสะอาดง่าย และไม่ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่อาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพ 3) น้ำแข็งและไอน้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่สัมผัสกับอาหารต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง น้ำแข็งและน้ำบริโภค และการนำไปใช้ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะ 4) ห้องส้วมและอ่างล้างมือหน้าห้องส้วมให้เพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และต้องถูกสุขลักษณะ มีอุปกรณ์ในการล้างมืออย่างครบถ้วน และต้องแยกต่างหากจากบริเวณผลิต หรือไม่เปิดสู่บริเวณผลิตโดยตรง มีวิธีการจัดการซากและน้ำทิ้งที่เหมาะสม 5) อาคารสถานที่ผลิตต้องทำความสะอาดและรักษาให้อยู่ในสภาพสะอาดถูกสุขลักษณะโดยสม่ำเสมอ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ในการผลิตให้อยู่ในสภาพที่สะอาดทั้งก่อนและหลังการผลิต 6) ผู้ปฏิบัติงานไม่สวมใส่เครื่องประดับต่างๆ ขณะปฏิบัติงาน และดูแล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

สุขอนามัยของมือและเล็บให้สะอาดอยู่เสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสัญญา ภาชนะ (2551: 65) ศึกษาเรื่อง การศึกษา ศักยภาพของสถานประกอบการผลิตเส้นขนมจีนในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) (กรณีศึกษา ภาคเหนือ) พบว่า สถานประกอบการผลิตขนมจีนไม่เคยได้รับการอบรมในหัวข้อของหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร คิดเป็นร้อยละ 94.44 ผลการวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรและมีหน่วยงาน ของภาครัฐเข้าไปถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) ทำให้สมาชิกมีความรู้ใน เรื่องดังกล่าว

4. การผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐานความปลอดภัย

4.1 ด้านการปฏิบัติในการปลูกพืชของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับมาตรฐานความ ปลอดภัยในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการปฏิบัติเป็นประจำในเรื่อง น้ำที่ใช้ ในการปลูกพืชไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต การปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการ ตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต การไม่วางผลผลิตบนพื้นดินแยกภาชนะบรรจุ ดูแลอุปกรณ์และภาชนะบรรจุเป็นสัดส่วน ป้องกันสัตว์เลื้อยคลานให้อยู่บริเวณปฏิบัติงาน สอดคล้องกับวารุณี ศรีแสง (2550: 47) ศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการผลิต สับปะรดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ตำบลเขา คันทรง อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า เกษตรกร มีระดับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตสับปะรดในระดับมากที่สุด ใน ประเด็น การดูแลรักษาสับปะรด การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การขนส่ง แหล่งน้ำ พื้นที่ เพาะปลูก และวิธีการปลูกสับปะรด

4.2 ด้านการปฏิบัติในการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยง กับมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติที่ดีในการแปรรูปสินค้าเกษตร (Primary GMP ผลิตภัณฑ์อาหาร) ในภาพรวม พบว่า วิสาหกิจชุมชนปฏิบัติเป็นประจำและปฏิบัติเป็นบางครั้งในทุกประเด็น สอดคล้องกับ ภักธลักษณ์ คงดี (2548: 134) ศึกษา เรื่อง ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเรื่องความปลอดภัยของอาหารในสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปรรูป สินค้าเกษตร จังหวัดปัตตานี พบว่า แม่บ้านส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเรื่องความปลอดภัยของอาหารในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

วิสาหกิจชุมชนควรมีการดำเนินการดังนี้

- 1) ควรมีการฝึกอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตสินค้าเกษตรตามมาตรฐานความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม
- 2) หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูก
- 3) ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการอื่นๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ที่ไม่ใช่การผลิตสินค้า เกษตร เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

2) ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีการผลิตหรือแปรรูปสินค้าวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2559). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. กองวิสาหกิจชุมชน.
- ธงชัย เสือเสมา. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ธัญญ์วิ ธนศิริพลภัทร์. (2555). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดแพร่. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- บุญเตือน กอกลจันทร์. (2555). การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ปิยะนุช กลิ่นคล้าย. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (วิทยานิพนธ์)
- เพียงใจ น้อยดี. (2553). การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, เพชรบุรี.
- รังสรรค์ พิชัยพัฒน์กุล. (2554). การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ลัญญ์ณัฐ ภาตะนันท์. (2551). การศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการผลิตเส้นขนมจีนในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) (กรณีศึกษาภาคเหนือ). (ค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สรินญา ภูมิ. (2550). การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สิทธิชัย หมั่นมี. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการแบบมีส่วนร่วมกับการจัดการองค์ความรู้ ด้านการจัดการ และศึกษาความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการแบบมีส่วนร่วมกับการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการ เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.สืบค้นจาก <http://smce.doae.go.th/smce1/main.php>